

Jaarverslag 2023

Ikonenmuseum Kampen

Alexander stichting voor Russisch-orthodoxe kunst

**IKONENMUSEUM
KAMPEN**

Inhoudsopgave

	Pag.
1. Voorwoord	3
2. Doelstelling	3
3. Collectie	3
4. Schenkingen	3
5. Tentoonstellingen	4
6. Collectie ikonen van SD Worx	8
7. Museumbezoekers	9
8. Publieksinformatie en educatie	11
9. Overige publieksactiviteiten	12
10. Publicaties	16
11. Huisvesting	16
12. Veiligheid	17
13. Organisatie	17
14. Vrijwilligers en vrienden	18
15. Financiën	18
16. Conclusies en aanbevelingen	20
17. Bijlage	21
(Namen, rooster van aftreden en nevenfuncties bestuursleden)	

1. Voorwoord

De Alexander Stichting voor Russisch-orthodoxe kunst is opgericht om een ikonencollectie uit particulier bezit voor de toekomst te bewaren en toegankelijk te maken voor publiek. Daarvoor is in december 2005 het Ikonenmuseum in Kampen geopend. Het museum ontvangt geen structurele subsidie en is afhankelijk van bijdragen van particulieren, instellingen en bedrijven. Dankzij die sponsoring, de inzet van vele vrijwilligers en de 'Vereniging Vrienden' kan het museum voortbestaan. Het Ikonenmuseum is gevestigd in het historisch centrum van Kampen. Het gebouw van het museum maakt deel uit van een voormalig middeleeuws minderbroederklooster. Door schenking van particulieren en aankoop is een bijzondere collectie bijeengebracht en het museum trekt met fraaie tentoonstellingen een landelijk publiek. Na een jarenlange procedure mag het Ikonenmuseum zich 'Geregistreerd Museum' noemen. Dat is een officiële blijk van waardering voor alle vrijwilligers.

2. Doelstelling

De Alexander Stichting voor Russisch-orthodoxe Kunst is op 30 december 2003 opgericht.

"De stichting heeft ten doel het bevorderen, het steunen en/of het ontwikkelen van activiteiten met een culturele en/of wetenschappelijke strekking. De stichting tracht dit doel te bereiken door:

- a. het verzamelen van kunstvoorwerpen, hetzij door verwerving om niet, hetzij door koop, waartoe eventueel geldfondsen worden gevormd;*
- b. het tentoonstellen van de aldus verkregen kunstvoorwerpen door het creëren en het in gebruik nemen van hiertoe geschikte ruimten;*
- c. het in bruikleen nemen van kunstvoorwerpen, respectievelijk het in bruikleen geven van kunstvoorwerpen aan musea, zulks ten behoeve van tentoonstellingen;*
- d. al hetgeen in de ruimste zin met het vorenstaande verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn.*

De stichting beoogt niet het maken van winst."

In 2019 is de doelstelling uitgebreid met West-Europese religieuze kunst.

3. Collectie

De collectie bestaat uit op paneel geschilderde ikonen van de 15de tot en met de 21ste eeuw. Russische lakkunst en religieuze objecten uit de Russisch-orthodoxe liturgie, maken deel uit van de collectie evenals geschilderde ikonen uit Griekenland, Roemenië, Bulgarije en Ethiopië. Nieuw in de collectie is een verzameling van 25 Griekse broodstempels. Daarnaast beschikt het Ikonenmuseum ook over een unieke collectie metaalikonen, uit de laat Byzantijnse periode tot het begin van de twintigste eeuw. In het door het bestuur vastgestelde 'Collectieplan' is de samenstelling en betekenis van de collectie beschreven evenals het beleid en de geplande activiteiten van het museum. De beschrijving, catalogisering en publicatie op de website is in 2019 voor een groot deel op orde gekomen. Collectiebeheer blijft een "onderwerp van aanhoudende zorg".

4. Schenkingen

Ieder jaar mag het Ikonenmuseum zich verheugen op schenkingen van particulieren. Daardoor heeft het museum een unieke collectie ikonen, Russische lakkunst en religieuze voorwerpen uit de Russisch-orthodoxe liturgie verkregen. In 2023 ontving het museum een unieke verzameling van ruim

2000 boeken, gespecialiseerd op het terrein van Byzantijnse en (Russisch) orthodoxe kunst. Daarbij behorende unieke collectie van 17.000 gecatalogiseerde dia's met afbeeldingen en een collectie van door mevrouw drs. D.M.D. Krikhaar vervaardigde beschrijvingen van feesten, heiligen, landen en aanverwante onderwerpen met betrekking tot Byzantijnse en (Russisch) orthodoxe cultuur en religie. Mevrouw Kirkhaar is aan te merken als een internationaal erkende expert op het terrein van Byzantijnse en (Russisch) orthodoxe kunst en is lid van de keuringscommissie voor Byzantijnse en orthodoxe kunst voor internationaal vermaarde kunstbeurzen als de PAN Amsterdam en de The European Fine Art Fair (Tefaf).

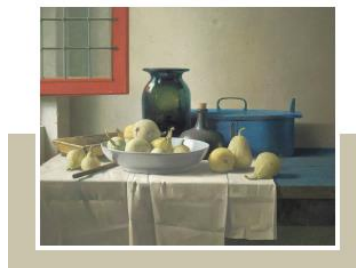
De bibliotheek, de collectie van dia's en de beschrijvingen van schenkers is een welkome aanvulling op de collectie van de Stichting en draagt bij aan een wetenschappelijke onderbouwing van de collectie van de Stichting en de kennis over deze collectie. (De Stichting heeft de wens uitgesproken de bibliotheek, de collectie van dia's en de beschrijvingen aan te kopen. De koopsom wordt betaald over een periode van vijf jaar in vijf gelijke parten. Schenkers hebben aangegeven aan de Stichting gedurende vijf jaar een gift te verstrekken.)

5. Tentoonstellingen

Veel ikonenliefhebbers bezochten het museum, maar continuering en uitbreiding van de bezoekersaantallen moet vooral gezocht worden bij nieuwe doelgroepen. Daarvoor is nodig, naast de vaste expositie, jaarlijks tenminste twee of meer (thema) tentoonstellingen te organiseren. Een nieuwe tentoonstelling dit jaar was de speciaal voor het 800 jarig bestaan van de Hanze, Hanzeheiligen

2023 was een jaar waarin wij heel bewust hebben gekozen voor het verlengen van de 2 grote tentoonstellingen. Helmantel in Amerika en Beelden van het licht. Hierdoor konden het team zich richten op de toekomst en de mooie bijzondere plannen die er zijn, uitwerken. En tevens zich richten op de voorbereiding voor IKONA een internationale samenwerking met twee andere ikonen musea Recklinhausen en Frankfurt.

HELMANTEL IN AMERIKA *Van koeien naar kunst*

HELMANTEL IN AMERIKA | VAN KOEIEN NAAR KUNST | 11 juni 2022 – eind datum onbekend

Op 11 juni opende de tentoonstelling Helmantel in Amerika. Deze bestaat uit werken uit de Collectie Ritsema – een gevarieerde selectie van meesterwerken van Henk Helmantel.

Al emigreerden ze 28 jaar geleden naar de Verenigde Staten om daar een bloeiend agrarisch bedrijf op te bouwen, de wortels van de familie Ritsema liggen in dezelfde Groningse klei als die van schilder Henk Helmantel. Toen ze afstand deden van een deel van hun bedrijf kwam er tijd voor kunst, voor het aanleggen van een fraaie collectie stillevens en kerkinterieurs, die te zien is in het Ikonenmuseum. Bezoekers kunnen het respect ervaren van Helmantel voor de schepping, de lichtval in het glas, dat hij schildert en de verstillung van de oude kerken in deze expositie, die een overzicht laat zien in meer dan twintig schilderijen, geschilderd tussen 1976 en 2021.

BEELDEN VAN HET LICHT | 11 juni 2022 – 31 maart 2024

Toen het Ikonenmuseum in het jaar 2005 in Kampen haar deuren opende, heette de eerste tentoonstelling Beelden van het Licht. De tentoonstelling en gelijknamige catalogus boden een uitgebreid overzicht van wat het museum te bieden had. Inmiddels zijn er meerdere collecties toegevoegd, waaronder de collectie in permanent bruikleen van SD Worx. Tijd dus voor een nieuwe overzichtstentoonstelling met oude bekenden en nieuwe aanwinsten.

ICOONS 2.0 | 4 november 2022 – 25 maart 2023

De kleine expositie ICOONS 2.0. Een project in samenwerking met Cibap (vakschool voor vormgeving) te Zwolle was te bezoeken tot 25 maart.

Wie zijn de iconen van jongeren en waarom? En is er een link met de eeuwenoude iconen die in de andere zalen van het museum hangen? Voor dit project met een slot expositie gingen bijna 50 jonge mensen aan het werk. De studenten van de Cibap opleiding Specialist Schilderen kregen de opdracht om hun eigen icoon te maken en om zelf een tekst bij het kunstwerk te schrijven. De uitvoering stond vrij, maar er moest wel goud in verwerkt worden.

HANZEHEILIGEN | 30 mei 2023 – 27 januari 2024

2023 stond in het teken van het Hanzejaar, een jaar waarin negen Hanzesteden in Oost- Nederland extra betekenis geven aan 800 jaar Hanze. In Kampen was het evenement gericht op de culturele en economische rijkdom van de Hanzestad. Het evenement bood activiteiten en evenementen die de Hanze-traditie en -historie van Kampen in de spotlight zette en bezoekers de kans boden om meer te leren over deze rijke geschiedenis.

Het 800-jarig bestaan van het Hanzegedachtengoed is / was een belangrijk historisch moment voor de steden die deel uitmaakten van de Hanze, een handelsalliantie van steden in Noord-Europa die bestond van de 13e tot de 17e eeuw.

Voor het Ikonenmuseum was dit een uitgelezen moment om de bezoekers kennis te laten maken met een aantal heiligen die belangrijk zijn geweest voor Kampen en de Hanzesteden om ons heen. Dit deden we door middel van een tentoonstelling en een aantal activiteiten tijdens “Hanze in de nacht” van 14 op 15 oktober.

Expositie Hanze Heiligen

Wat zijn heiligen? Vaak wordt gedacht dat het perfecte, volmaakte mensen zijn die nooit iets verkeerd doen en regelmatig wonderen verrichten. Voor de meeste heiligen klopt dit beeld niet. Heiligen onderscheiden zich weliswaar vanwege hun standvastige geloof, hun zelfopoffering of vanwege hun bijzondere daden, maar het zijn vooral ook gewone mensen met alle tekortkomingen van dien. De eerste heiligen waren vrijwel allemaal martelaren die stierven tijdens de christenvervolgingen in het Romeinse Rijk. Het vereren van heiligen ontstond rondom hun graven, waar gelovigen bijeenkomsten en vieringen gingen houden. Relieken van de heiligen werden in altaren op het graf geplaatst. Gelovigen gingen deze heiligen ook aanroepen in hun gebeden. Niet omdat ze meenden dat hun eigen gebed niet goed genoeg was, maar vanuit het gebruik dat gelovigen voor elkaar bidden, of dat aan een priester of dominee wordt gevraagd om iemand te noemen in het gebed. Heiligen worden vanwege hun onderscheidende geloof gezien als specialist op het gebied van bidden, maar niet alleen daarom. Ze worden ook aangeroepen omdat ze vanwege hun wonderen of levensloop verbonden worden aan bepaalde specialisaties.

Zo ontstaan de patronages en de beschermheiligen van steden. In de expositie wordt een aantal van deze heiligen uitgelicht, omdat ze de beschermheiligen zijn van Hanzesteden als Kampen, Zwolle, Hasselt en Deventer. Hun levensverhaal wordt verteld en de patronages worden uitgelicht. Natuurlijk wordt de meeste aandacht besteed aan de heilige Nikolaas, de beschermheilige van de stad Kampen.

Of Nikolaas, onze Sinterklaas, daadwerkelijk geleefd heeft, is tot op de dag van vandaag onderwerp van discussie. Waarschijnlijk is de Nikolaas die we nu kennen een samensmelting van twee personen: Nikolaas van Myra en Nikolaas van Pinara. De eerste Nikolaas zou omstreeks het jaar 270 geboren zijn in Patras, een havenstad in West-Lycië (het huidige Turkije). Hij nam deel aan het eerste oecumenische concilie van Nicea (325), waar de eerste aanzet zou worden gegeven voor de christelijke geloofsbelijdenis. De tweede Nikolaas leefde veel later, namelijk in de zesde eeuw. Van hem is een levensbeschrijving bekend, waarop de iconografie van Nikolaas voor het grootste deel gebaseerd. Ook zijn er veel bijzondere verhalen uit het leven van Nikolaas opgetekend in de Legenda Aurea, een boek uit de dertiende eeuw waarin de bijzondere levens van veel heiligen zijn beschreven.

Nikolaas is patroonheilige van ongeveer alles en iedereen en dat maakt hem nu juist bijzonder. Hij beschermt zeevaarders en reizigers, kinderen en jonge vrouwen, kooplieden en handelaars, kortom: Nikolaas past echt bij Kampen. In de exposities vertellen we een aantal legenden van Nikolaas die de bron zijn voor de patronages.

Naast Nikolaas waren ikonen te zien en verhalen te horen van de aartsengel Michaël, de heiligen Stefanus en Petrus en Paulus en van Maria.

Ikonen op reis

Het Ikonenmuseum leent met enige regelmaat ikonen uit voor exposities van andere musea. In 2021 werd door Covid de tentoonstelling *'Kees de Kort / Ikonen: Christelijke feestdagen in beeld'* in het Stadhuis museum te Zierikzee vroegtijdig afgebroken. Op 22 december 2022 heropende de

tentoonstelling met werk van de helaas in augustus overleden Kees de Kort en 39 ikonen uit de collectie van ons museum. Het Stadhuismuseum heeft een korte impressie van de tentoonstelling gemaakt en die is op hun Youtube kanaal [hier](#) te zien. De tentoonstelling Kees de Kort | Ikonen was te zien tot en met 29 mei 2023

Intocht in Jeruzalem. Rusland, 17^e eeuw. De intocht in Jeruzalem door Kees de Kort.

In museum Parcum in Leuven was de tentoonstelling 'In beeld geboren' te zien van 5 mei 2023 - 22 oktober 2023

Het gebruik van het beeld is alomtegenwoordig in de westerse – katholieke – cultuur. Maar toch heeft het beeld ook binnen het christendom tot hevige discussies geleid tussen voor- en tegenstanders. 'In beeld geboren' neemt je mee naar het prille begin van het christelijke beeld. Van de eerste abstracte symbolen over de Byzantijnse beeldenstrijd tot de honderden portretten van Christus uit de 16de eeuw en later. Uit de collectie van het Ikonenmuseum Kampen waren 4 ikonen te zien.

IKONA. Heilige Frauen in der orthodoxen Kunst

Op 12 november vond de opening van Ikona plaats in het Ikonenmuseum in Recklinghausen (DL) IKONA is een co-productie van de Ikonenmusea in Recklinghausen, Frankfurt am Main en Kampen. De tentoonstelling richt zich op de uitbeelding van heilige vrouwen in de orthodoxe iconenschilderkunst en wil bijdragen aan het beeld van vrouwen in andere culturen en hun historische ontwikkeling traceren. Meer dan zeventig ikonen uit de drie musea en van particuliere bruikleengevers illustreren het brede spectrum van vrouwelijke heiligheid. Het christelijke beeld werd vooral gevormd door Eva en Maria. Maar naast martelaren, kluizenaars en nonnen waren er ook machtsbewuste heersers die als heiligen werden vereerd.

29 Ikonen uit de collectie van het Ikonenmuseum Kampen waren in bruikleen voor deze tentoonstelling

De tentoonstelling zal van april t/m september 2024 in het Ikonenmuseum Kampen te zien zijn.

6. Collectie ikonen van SD Worx

SD-Worx is een multinational op het gebied van salarisadministratie, sociaaljuridische ondersteuning en HR-processen, werkzaam in Europa, de Verenigde Staten en Canada. Vanaf de oprichting in 1947 heeft het bedrijf in Antwerpen een unieke kunstcollectie bij elkaar gebracht bestaande uit kunst van bekende, meestal Belgische kunstenaars en een door kenners hooggeprezen verzameling ikonen. Kunstcollecties zijn voor SD Worx niet alleen een vorm van investering, ze maken ook deel uit van hun ambitie om iets terug te geven aan de maatschappij.

Om een veel groter publiek met hun kunstcollectie kennis te laten maken, zijn de collecties in beheer gegeven bij gerenommeerde kunstinstituten. Het Ikonenmuseum is er bijzonder trots op dat SD Worx juist ons museum heeft uitgekozen om hun omvangrijke collectie ikonen onder te brengen. De collectie bestaat uit ca. 500 op hout geschilderde ikonen, waarvan een aantal topstukken, en ca. 300 bronzen ikonen en kruisen, vaak bedekt met verschillende kleuren emaille. Voor het organiseren van exposities kan het Ikonenmuseum nu putten uit de grootste ikonencollectie van West-Europa.

Melkvoedende Moeder Gods
Veneto-Kretenzische school, 16e eeuw (Collectie SDW Worx)

7. Museumbezoekers.

Bij de presentatie van de vaste collectie of een tentoonstelling draait alles om de bezoekers. De medewerkers hebben een open oor voor de opmerkingen en de meningen van onze bezoekers. Ook het gastenboek in de hal is een belangrijk medium om te vernemen wat bezoekers van het Ikonenmuseum vinden. Hierin kunnen we kennisnemen van de directe reacties van onze bezoekers. Niet alleen de vele opstekers over ons gebouw en de presentaties, maar ook suggesties en tips voor verbeteringen en soms ook klachten. Het Ikonenmuseum wordt door bezoekers zeer gewaardeerd.

Aantal bezoekers Ikonenmuseum (Jaarcijfers):

2012	9.754	(tentoonstelling <i>Helmantel 1</i>)
2013	8.500	(tentoonstelling <i>Helmantel 2</i>)
2014	5.262	
2015	9.615	(expo <i>World Press Photo</i>)
2016	6.293	
2017	5.471	
2018	5.861	
2019	6.666	

2020	2.358
2021	3.436
2022	4.189
2023	5.959

De jaarcijfers geven een constant beeld, uitzonderingen zijn de Helmantel en World Press exposities en de afgelopen 3,5 jaren i.v.m. Covid 19.

Bezoekersprofiel

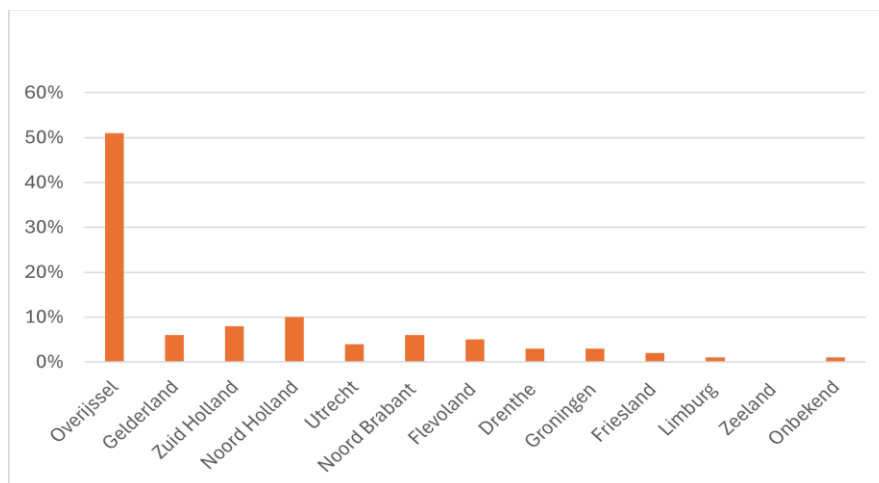
Onze bezoekers kunnen opgesplitst worden in museumkaarthouders, volwassenen, kinderen (t/m 17 jaar), studenten / scholieren en Vrienden van het museum.

Nieuw is gratis toegang voor ICOM kaarthouders (leden van de International Council of Museums) Ook nieuw was de actie Social Deal, waarbij deelnemers tegen een gereduceerd tarief het museum kunnen bezoeken. Deze actie werkt drempelverlagend voor nieuwe doelgroepen. De actie was een succes en zal in de toekomst waarschijnlijk herhaald gaan worden.

Via Benchmarking is het mogelijk om de herkomst van de bezoekers in kaart te brengen.

Bezoeken Ikonenmuseum (Herkomst 2023)

Overijssel	51%
Gelderland	6%
Zuid Holland	8%
Noord Holland	10%
Utrecht	4%
Noord Brabant	6%
Flevoland	5%
Drenthe	3%
Groningen	3%
Friesland	2%
Limburg	1%
Zeeland	0%
Onbekend	1%

8. Publieksinformatie en educatie

Publieksinformatie is belangrijk voor de begeleiding van bezoekers aan het museum. Het omvat in principe alle mogelijke informatie aan bezoekers tijdens het museumbezoek: bewegwijzering, audiovisuele presentatie als inleiding op het museumbezoek, de informatiebalie, nummers en teksten, informatiebladen per zaal, een tentoonstellingscatalogus etc. Vooral het persoonlijk contact met de gastheer/gastvrouw is belangrijk.

Ook afgelopen jaar was de website voor belangstellenden een belangrijke bron van informatie over de collectie, nieuwe aanwinsten, tentoonstellingsagenda, openingstijden etc. De links verwijzen naar instellingen en andere musea met ikonencollecties in binnen- en buitenland. Op de website staat de populaire 'Ikoon van de maand' met een toelichting en de rubriek 'Het laatste nieuws'. In december 2019 is een nieuwe website gestart, die gemakkelijk geactualiseerd kan worden en die geschikt is voor smartphone/tablet toepassing. In 2024 verwachten we over te gaan naar een nog functionelere website.

Een algemene folder over het Ikonenmuseum is in drie talen beschikbaar, evenals een affiche. Voor alle tentoonstellingen wordt een flyer gemaakt met een poster in de stijl van de tentoonstelling. Voor de voorgevel van het gebouw wordt een banier in dezelfde stijl gehangen.'

Met enige regelmaat schildert een van onze vrijwilligsters tijdens openingstijden in het museum. Zij gebruikt oude technieken bij het schilderen van ikonen. Het is gebleken dat onze gasten dit een zeer leerzame toevoeging vinden aan hun museumbezoek en zij kunnen uitgebreid vragen stellen. Het Ikonenmuseum richt zich ook op de scholen in Kampen. Zowel het basis- als het voortgezet onderwijs maakt gebruik van de educatieve faciliteiten van het Ikonenmuseum.

Vrijwilligster Monique aan het ikonenschilderen

Cursus Ikonen schilderen

Dit jaar is er gestart met een cursus ikonen schilderen. Onder de leiding van ervaren docenten konden op 8 zaterdagen in september, oktober en november de cursus Ikonen Schilderen volgen. Een cursus waarin op traditionele wijze werd gewerkt met materialen die vroeger al werden gebruikt. De cursisten werden begeleid bij het schilderen van ikonen volgens de aloude regels, waaronder het gezamenlijk starten met het lezen van het oude ikonen-schilders-gebed.

De laatste cursus dag vlnr: Robert Beet, cursusleider Tineke van der Velde, Pastoor Ton Huitink, nog een cursist, cursusleider Monique Meyer en Aly Gosen.

9. Overige publieksactiviteiten

Wanneer het thema past bij het karakter van het Ikonenmuseum, wordt zo veel mogelijk deelgenomen aan plaatselijke, regionale of landelijke publieksactiviteiten.

Met regelmaat zijn er ook dit jaar rondleidingen georganiseerd bij de tentoonstellingen. Een succesvolle Openmonumentendag waarbij bezoekers gedeeltelijk gratis het museum konden betreden was gelukkig dit jaar ook mogelijk.

Samen met andere instellingen zijn verschillende arrangementen ontwikkeld waarin het Ikonenmuseum is opgenomen. Sommige zijn een combinatie van een stadswandeling met bezoeken aan musea o.l.v. een gids. Daarvoor zijn speciale folders ontwikkeld. De arrangementen kunnen geboekt worden bij de VVV. Verschillende touroperators hebben een bezoek aan Kampen en het Ikonenmuseum, al of niet met een rondleiding, als speciaal arrangement opgenomen in hun dagprogramma.

Oekraïne

Na de Russische militaire bezetting van de Krim en delen van Oost-Oekraïne in 2014 begon op 24 februari 2022 de grootschalige Russische invasie van Oekraïne. Sinds dat moment is het oorlog in Europa.

In Kampen wordt er sterk meegeleefd met de situatie in Oekraïne. Op 2 maart 2023 werd er een door verschillende kerken en voorgangers een gebedsdienst georganiseerd. 'Kampen bidt voor Oekraïne.'

Het ikonenmuseum heeft voor deze avond een Icoon beschikbaar gesteld.

Benefietconcert voor Oekraïne in samenwerking Kavóca

Op zaterdag 12 maart was er in het Ikonenmuseum een benefietconcert voor Oekraïne. Het kleinkoor uit het Kamper Vocaal Ensemble 'Kavóca' brengt een programma met ingetogen werken waarin de roep om vrede centraal staat. Het ensemble o.l.v. Luthine Postuma wordt begeleid door Jurjan Lipke op de piano.

"Ons medeleven gaat uit naar de slachtoffers", zegt Luthine Postuma. "Om solidariteit te tonen en steun te betuigen, organiseren wij dit benefietconcert. Door hun financiële bijdrage dragen de bezoekers een steentje bij. Muziek verbindt ook in deze moeilijke tijden. Wij roepen van harte op tot grote verbondenheid. Schoonheid tegen lelijkheid. We zijn solidair met de slachtoffers van deze oorlog."

De volledige opbrengst ging naar giro 555 van de Samenwerkende Hulporganisaties voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen.

Muziek van Stilte.

Zaterdagmiddag 25 maart 2023, in de Veertigdagentijd, kon er in het Atrium van het Ikonenmuseum geluisterd worden naar het kleinkoor uit het Kamper Vocaal Ensemble 'Kavóca' onder leiding van Luthine Postuma in samenwerking met Herman Kamp (piano), Heleen Keizer (sopraan), Yvonne Boerdam (sopraan) en Lucie Tromp (mezzo). Zij zingen koorwerken uit de St John Passion van Bob Chilcott en koralen uit J.S. Bachs Johannes- en Mattheus Passion.

Hanze in de nacht.

In het kader van het Hanzejaar werd er een feestelijke cultuurnacht in Kampen georganiseerd. Bezoekers en Kampenaren kregen de kans om op een bijzondere manier de culturele rijkdom van Kampen te beleven. Op 14 locaties waren acts, activiteiten, programma's en tentoonstellingen te zien van ruim 30 orkesten, dichters, beeldend kunstenaars, fotografen, muzikanten, koren en nog veel meer.

Het is donker in het museum... Slechts een paar olielampjes geven een flauw schijnsel in het eeuwenoude gebouw en langs de eeuwenoude ikonen. Opeens zien we een schim. Wie is dat? Is het Nikolaas?

Nikolaas trotseerde stormen en redde studenten uit een gammel bootje, zorgde ervoor dat jonge vrouwen niet in de prostitutie verdwenen en bracht een ontvoerd jongetje weer bij zijn ouders. Stefanus was de eerste diaken, hij zette een groot netwerk op om hulp te bieden tegen armoede. Als dank werd hij gestenigd. Maria kennen we allemaal, maar waarom is zij patroonheilige van pottenbakkers?

Bezoekers werden uitgenodigd om met een lantaarntje door het museum te dwalen. In verschillende zalen werden zij getrakteerd op verhalen van heiligen waaronder Nikolaas en Maria. Curator Liesbeth van Es, gekleed als een dochter van een rijke koopman stond bij de ikoon van Nikolaas en vertelde diens verhaal. Elianne Jalving, stond als de jonge Maria op de eerste verdieping bij de ikoon van St. Michaël. Elianne begon over de kerstshow bij Tuinland in Zwolle en kwam via het wachten op kerst uit bij de aartsengel Gabriël.

Acht zangers van ensemble Magna Musica zongen tijdens Hanze in de nacht. “Wat een mooie ambiance” en meer van zulke uitspraken klonken na afloop van het concert. Joalien van Houten had de algehele leidingen legde uit wat de connecties waren tussen Hanzestad Kampen en de muziekstukken, zoals een a capella arrangement van ‘Bridge over troubled water’.

In de nacht van 14 oktober waren de museumdeuren van 7 uur ’s avonds tot 2 uur ’s nachts geopend. Enkele honderden bezoekers hebben door het museum gedwaald en genoten van de verhalen. De avond was een groot succes en we hopen dat er in de toekomst een vervolg wordt georganiseerd in Kampen.

10. Publicaties

Pers en advertenties

Het Ikonenmuseum krijgt met enige regelmaat aandacht in de (lokale) pers. Bij elke tentoonstellingsopening, maar ook bij een speciale nieuwe schenking of activiteit wordt door de pers aandacht aan ons museum besteed.

Afgelopen jaar heeft het museum geadverteerd in voornamelijk kunstkranten en magazines zoals de Museumkrant, Vind en in de lokale weekkrant De Brug.

Social Media

Wij zijn actief op zowel Instagram als Facebook. Daarbij worden wij gevolgd door musea en ikonenliefhebbers uit binnen- en buitenland.

Het aantal volgers stijgt gestaag en wij hopen met een verbeterd communicatie en marketingplan in de toekomst op deze kanalen meer aandacht te generen.

11. Huisvesting

Het Ikonenmuseum is gevestigd in het historisch centrum van Kampen. Het hoofdgebouw waarin het museum is gehuisvest, maakte deel uit van een middeleeuws minderbroederklooster. In het nevengebouw 'De Timmertoren' kunnen tijdelijke tentoonstellingen worden gehouden en op de benedenverdieping is een ruimte om bezoekers te ontvangen en een audiovisuele presentatie te geven. 'De Timmertoren' wordt met het hoofdgebouw verbonden door een atrium met een glazen overkapping, waarin plaats is voor het museumcafé met zicht op de historische gebouwen. Met alle beperkingen van een rijksmonument is getracht de gebouwen van het Ikonenmuseum zo duurzaam mogelijk te krijgen. Op de daken achter zijn zonnecollectoren aangebracht voor de opwekking van elektriciteit en de verwarming gebeurt door een warmtepompinstallatie. Aan de klimaatbeheersing in de gebouwen wordt veel aandacht besteed.

12. Veiligheid

Alle maatregelen en activiteiten met betrekking tot de veiligheid zijn beschreven in een calamiteitenplan. Het calamiteitenplan van het Ikonenmuseum Kampen heeft als doel optimaal te kunnen handelen bij calamiteiten die een bedreiging vormen voor personen, collectie, overige inventaris, gebouwen en bedrijfsgegevens.

Het calamiteitenplan is gemaakt om in noodsituaties zoveel mogelijk de regie in handen te houden en tijd te winnen. Als er adequaat gereageerd wordt op calamiteiten, kan veel (vervolg)schade worden voorkomen. Bovendien gaat er een preventieve werking uit van het calamiteitenplan. Door het actueel houden en invoeren van het plan in de organisatie wordt immers voortdurend de aandacht gevestigd op de veiligheidszorg. Het calamiteitenplan is in 2022 geheel herzien.

13. Organisatie

Het bestuur van de Alexander stichting voor Russisch-orthodoxe kunst is het bevoegd gezag van het Ikonenmuseum. Het bestuur vergaderde 6 keer in 2023; waarvan 2 keer gezamenlijk met het bestuur van de Vrienden van het Ikonenmuseum. De dagelijkse leiding van het museum berust bij de directeur en de adjunct-directeur, bijgestaan door de conservator. De operationele taken in het museum worden uitgevoerd door vrijwilligers. De directeur heeft daarin een coördinerende taak. Het dagelijks bestuur, overlegt regelmatig (1 x per maand) met de directie en curator over de uitvoerende taken.

In de bijlage aan het slot van dit jaarverslag worden de namen van de bestuursleden genoemd, met het rooster van aftreden en de nevenfuncties. Het bestuur en het management onderschrijven de *'Ethische code voor Musea'* en de *'Governance Code Cultuur'*.

Vanwege nieuwe wet en regelgeving zijn alle bestuursleden inmiddels ingeschreven bij de Kamer Van Koophandel en in het UBO-register, een register dat beoogt fraude en witwassen te voorkomen.

14. Vrijwilligers en vrienden

Zonder vrijwilligers en 'vrienden' zou het museum niet kunnen bestaan. Deze mensen zijn belangrijk binnen elke publieksorganisatie. Vrijwilligers zijn niet alleen het gezicht van het ikonenmuseum, maar ook het hart en de ziel. De ruim vijftig vrijwilligers bekleden functies als bestuurslid, adviseur, conservator, gids, huismeester of gastheer/gastvrouw van het museum. Zonder hun grote inzet zou het niet mogelijk zijn het museum voor bezoekers open te stellen. Een goed vrijwilligersbeleid is van levensbelang voor het museum. Alle vrijwilligers volgen verplicht een introductiecursus 'ikonen'. De 'Vereniging Vrienden van het Ikonenmuseum' draagt bij aan het bekendmaken en voortbestaan van het museum. Tenminste twee keer per jaar wordt een vergadering voor alle Vrienden belegd of een lezing gehouden. Verder ontvangen de Vrienden regelmatig de 'Nieuwsbrief', met informatie over ikonen, tentoonstellingen en het wel en wee van het museum. Door 'vriend' te worden sluit iemand zich aan bij een actief platform liefhebbers voor kunst en cultuur. Het museum kan dit steuntje in de rug goed gebruiken, want mede hierdoor wordt beheer, onderhoud en uitbreiding van de collectie gewaarborgd.

15. Financiën

De bedrijfsvoering van het Ikonenmuseum kenmerkt zich organisatorisch door een projectmatige aanpak en een 'platte' organisatiestructuur. Daardoor kan snel en doelmatig worden gehandeld. De projectmatige aanpak zorgt voor transparantie en beheersbaarheid van de activiteiten en budgetten. Het Ikonenmuseum ziet zichzelf als cultureel ondernemer, niet gericht op het maken van winst. Het Ikonenmuseum hecht groot belang aan een beheersing van de kosten en door een efficiënt en zuinig beleid. Over de gehele linie worden alle kosten zo veel als mogelijk beperkt tot het meest noodzakelijke. Toch zal het zonder een of meer grotere sponsors of substantiële subsidie, de komende jaren moeilijk worden een sluitende exploitatie te realiseren.

Sponsors zijn een belangrijke pijler waar het Ikonenmuseum op steunt. Zonder cultuursponsoring vanuit het bedrijfsleven zou het Ikonenmuseum niet kunnen bestaan. De economische crisis die veel sectoren van het bedrijfsleven hebben meegemaakt, heeft ook zijn afspiegeling op de hoogte van de sponsorbijdragen en het aantal sponsors. Het bestuur besteedt veel tijd en energie aan de werving van sponsors en het verkrijgen van bijdragen van fondsen en incidentele subsidies van overheden.

Terugkeer breed publiek

De cultuursector is de afgelopen jaren hard geraakt door de coronamaatregelen. De gemeente Kampen wil culturele organisaties en cultuurmakers in de gemeente daarom ondersteunen. Via de corona steun- en herstelregeling voor de culturele sector kunnen zij in 2023 en 2024 subsidie aanvragen.

Het ikonenmuseum heeft een aanvraag ingediend in het kader van de steun- en herstelregeling culturele sector / compensatie terugkeer van breed publiek bij de gemeente Kampen.

Hiervoor is er een projectplan 'Museum voor iedereen' gemaakt.

In dit projectplan zijn vijf duurzame deelprojecten opgenomen die allemaal gericht zijn op het vergroten van de bezoekersaantallen, op het aanspreken van nieuwe doelgroepen en op het terug laten keren van bezoekers.

Een kort overzicht wordt hieronder gegeven:

- 1. ICOONS 2.0** – Leerlingen van het voortgezet onderwijs en kunstvakopleidingen MBO en HBO gaan aan de slag met het thema Ikonen voor hun eigen expositie
- 2. Uit alle windstreken** - Kunstproject met Ikonenmuseum en vluchtelingen op het gebied van Welzijn, participatie en integratie
- 3. PR en Marketing** – Samen met een professional gaat het museum aan de slag om een duurzaam, meerjarig plan te schrijven en uit te voeren op het gebied van PR en marketing
- 4. Een oud gebouw in een nieuw jasje** – inclusie en toegankelijkheid – Deze titel is wel wat overdreven, want aan rijksmonument kun je niet al te veel vernieuwen. Maar er zijn wel plannen voor een aantal aanpassingen om het gebouw frisser en aantrekkelijker te maken. En natuurlijk toegankelijker.
- 5. Een lange geschiedenis** – Niet alleen de collecties eeuwenoude ikonen zijn de moeite waard om het museum te bezoeken. Het gebouw kent een lange en interessante geschiedenis, als klooster, als school en als politiebureau, al eeuwenlang lopen inwoners uit Kampen het pand in en uit. In een nieuw te ontwikkelen presentatie wordt aandacht besteed aan het gebouw, zijn gebruikers en bewoners en zijn plek in de stad Kampen door de eeuwen heen.
- 6. 'Kijken' met je ogen** – De laatste jaren is er veel aandacht geweest voor de toegankelijkheid van het museum voor mensen met een fysieke beperking. Het museum is trots dat alle tentoonstellingszalen bereikbaar zijn d.m.v. lift en traplift. Het is nu tijd voor een andere doelgroep, slechtziende en blinde mensen. In een samenwerking met het landelijke instituut Koninklijke Visio ontwikkelen we een (mobiele) tentoonstelling over metalen reisikonen, die niet alleen bekeken, maar vooral ook gevoeld kunnen worden.

Voor al deze projecten zullen ook bij andere fondsen bijdragen worden gevraagd. Deze subsidieaanvraag is er dan ook deels op gericht om de ontwikkeling van deze projecten in gang te kunnen zetten.

Ook is er een subsidieaanvraag gedaan voor inkomstenderiving tijdens de coronajaren.

16. Conclusies en aanbevelingen.

De komende jaren wil het Ikonenmuseum zich blijven ontwikkelen. Groei van bezoekersaantallen wordt vooral verkregen door een ambitieus tentoonstellingsbeleid. Daarmee kan het Ikonenmuseum zich profileren en landelijke en internationale publiciteit genereren. Al deze punten zijn ook opgenomen in het plan terugkeer breed publiek. Publiciteit is nodig om nieuwe doelgroepen, jongeren en ouderen, die belangstelling hebben voor cultureel erfgoed, te verleiden het Ikonenmuseum te bezoeken. De belangstelling voor spiritualiteit, religie en beleving is groeiende en ikonen passen daar uitstekend in.

Voor de nabije toekomst is een grote sponsor en/of structurele subsidie nodig. Het bestuur zal onverminderd grote aandacht blijven besteden aan de werving van sponsors en het verkrijgen van bijdragen van fondsen en particulieren. Naast het gemeentebestuur van Kampen zullen wij ook de Provincie Overijssel en landelijke fondsen blijven benaderen voor een bijdrage. Belangrijk is ook contacten te leggen over vormen van samenwerking met andere musea en culturele instellingen, plaatselijk, regionaal of landelijk.

Door de belastingdienst is de Alexander Stichting erkend als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Zowel het Jaarslag 2023 als de Jaarrekening 2023 zijn te raadplegen op de Kennisbank Filantropie: <http://www.kennisbankfilantropie.nl/anbi/ikonenmuseum-kampen>

De komende jaren wil het Ikonenmuseum zich voortvarend blijven ontwikkelen. De tentoonstellingen van het Ikonenmuseum in een historisch voormalig kloostercomplex zorgen voor veel nieuwe bezoekers naar de oude Hanzestad Kampen. Dat geeft een kwaliteitsimpuls voor het Ikonenmuseum, de stad Kampen en de regio.

Geboorte van Christus (Roemenië, 19^e eeuw).

*Nikolaas van Mosjaïsk.
(Rusland, 17^e eeuw) te zien in
Hanze Heiligen.*

17. Bijlage

Namen	functies	rooster van aftreden		nevenfuncties bestuursleden
H. Heutink	voorzitter	2023	gepensioneerd	Directeur H.Heutink Holding BV Directeur Murus BV Voorzitter ver.v. Eigenaren De Wester
G. v.d. Oever	penningmeester	2026	belastingadviseur	Voorzitter Raad van Commissarissen van het 'Dofijnenhuis' in Kampen.
C. Witteveen	secretaris	2024	gepensioneerd	geen
J.H.W. Bezemer	lid	2025	gepensioneerd	geen
R. de Boer	lid	2023	gepensioneerd	geen
H.W. Heutink	lid	2026	directeur bouwbedrijf	geen
W. Limburg	lid	2025	directeur IJsselgrow	bestuurder: *LTO Noord *College v. Kerkrentmeesters Hoeksteen *Tellersvereniging Friskom * LTO GTNL (Glastuinbouw Nederland)

Directie en staf

Directeur	Evelien Jalving - van 't Veen (dagelijkse leiding)
Adjunct-directeur/conservator	Hester van der Hout (voorbereiding tentoonstellingen)
Curator	Liesbeth van Es (voorbereiding en ontwikkeling tentoonstellingen)

De Wijsheid Gods (Rusland 18^e eeuw)

*In 2023 uitgeleend aan Ikonenmuseum Recklinghausen voor
IKONA | Heilige vrouwen in de orthodoxe kunst*